

Namitok A.A. Çerkeslerin Kökeni, Fransızcadan Rusçaya çeviri, Derleme ve önsöz yazarları R.Yu. Namitokova, N.A. Neflyaşeva, Krasnodar, Traditsiya, 2019, 376 s.

Намиток А.А. Происхождение черкесов. Пер. с франц./Общ. ред и предисловие Р.Ю. Намитокковой и Н.А.Нефляшевой. Краснодар, Традиция, 2019.- 376 с.

Namitok A.A. Proishojdeniye Çerkesov. Perevod s frans. Krasnodar. Traditsiya. 2019. - 376 s. ISBN 978-5-91883-331-5

Alfina SİBGATULLİNA*

Çerkes halkının ünlü siyaset ve bilim adamı olan Aytek Namitok'un (1892-1963) 1939 yılında Paris'te yayınladığı *Origines des Circassiens* (Çerkeslerin Kökeni) isimli önemli kitabı ilk defa Fransızcadan Rusçaya çevrilerek geçen sene (2019) Krasnodar'da basıldı. Bu eser Çerkeslerin etnogenezi ve Adıgelerin etnik tarihini aydınlatmayı amaçlayan ilk akademik çalışmalardan biridir. Monografinin temelini kaynak olarak arkeolojik araştırma malzemeleri, Sümer metinleri, eski Yunan, Bizans, ortaçağ Avrupa yazarlarının eserleri, Rus kronikleri, Adıge tarih yazımı ve karşılaştırmalı dilbilimi verileri teşkil etmektedir. Aynı zamanda A. Namitok, modern Avrupa akademik bilimi çalışmalarına da dayanmıştır.

*Prof. Dr., Rusya Bilimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü, Moskova, alfina2003@yandex.ru

Türkiye’deki Çerkesler bu çok önemli eserin çevrisi konusunda daha erken davranmışlardı, kitabın ilk cildi Aysel Çeviker tarafından Türkçeye çevrilerek Kafkas Araştırma Kültür ve Dayanışma Vakfı yayınları arasında 2003 yılında okuyucuların beğenisine sunulmuş, ikinci cildi ise aynı vakıf tarafından Aytek Namitok’un orijinal el yazılarından tercüme ettirilerek dünyada ilk kez 2008 yılında yayınlanmıştı.

Rusçaya çeviri işinin böyle geç kalmasının ise kitabı derleyenler açık söz etmese bile, direkt Sovyetlerin Rus olmayan halklara uyguladığı siyaset ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Aytek Namitok, Münih’teki “Sovyetler Birliğini Öğrenme Enstitüsü” tarafından çıkarılan [Caucasian Review](#) (Kafkas Dergisi) başta olmak üzere Batı’da İngilizce, Almanca, Fransızca, Türkçe, Rusça vb. dillerde yayımlanan bilimsel dergilerde çıkan ve Kafkasya Halklarının dil ve tarihini inceleyen birçok makalenin yazarıydı. Makalelerinin bazılarında, Kafkasya halklarının tarihini saptıran Sovyet “bilim” adamlarının uydurmalarını ortaya çıkarmış ve eleştirmişti, bu nedenle 1958 yılında Moskova Devlet Üniversitesi’nin özel bir seminerinde ona “Anglo-Amerikan ve Türk Ajanı” damgası vurulmuştu. İşte o şartlarda *Çerkeslerin Kökeni* kitabının Sovyetler Birliğinde yayını imkansızdı, oysa eserin ilk cildi Rusçaya daha 1957’de Kabarda-Balkar Özerk Sovyet Cumhuriyetinde R. Morskaya tarafından çevrilmişti, 1990’lı yıllarda Krasnodar’dan Rosa Daud kızı Namitokova ise yeni bir çevirisini hazırlamış, fakat metinlerin hiçbiri basılmamıştır. Elyazısı halinde kalan eserin 2. cildi Aytek Bey’in 1963’teki vefatından sonra Fransa’dan kardeşi İsmail Namitokov’a gönderilmiş, o da 1966 yılında emaneti Adıgey Cumhuriyeti Sosyal Araştırmalar Enstitüsüne vermiş, fakat ta Perestroyka dönemine kadar esere kimse dokunamamıştı. Ancak 2004 yılında eser Adıgey Devlet Üniversitesinin nadir kitaplar ve elyazmalar bölümüne alındıktan sonra Üniversite ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü uzmanlarından bir komisyon kurularak, eserin çevirisi ve yayını için kapsamlı kolektif bir çalışma projesi ortaya konmuş, mevcut olan çevirilerin de kullanılması hakkında karar kabul edilmiştir. Projeyi Namitok soyundan gelen Prof.Dr. Roza Yusuf kızı Namitokova ve kızı Doç.Dr. Naima Neflyaşeva yürütmüş, kitabın Önsözü de onlar tarafından yazılmıştır. Bu Önsözde Aytek Namitok’un detaylı hayat ve siyasi mücadele hikayesi verilmiş. Adıgey bölgesi Panejukay köyü Ocak 1892’li doğumlu A. Namitok’un, Stavropol jimnazyumunu yüksek başarıyla bitirdikten sonra Petersburg Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazanması hayatında büyük değişikliklere neden olmuştur. O dönem Rusya’da yaşanan devrim atmosferi, Petersburg Üniversitesi öğrencilerinin siyasallaşması, ülkede gösterilerin büyümesi ve öğrenci grevleri yaşanması A. Namitok’un entellektüel çevrelere girmesi ve siyaset alanına atılmasına yol açmıştır. Kafkasya’ya olan sevgisini ve Kafkasyalı kimliğini koruma imkanı sağlayan kültürel ve entelektüel bir ortamda kendisini geliştirmiş, ilk makalelerini o yıllarda yayınlamıştır. 1916 yılında Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra Petrograd Barosuna kaydolarak avukatlığa başlayan Namitok, 1917 İhtilalinden sonra da başkentte kalarak “Birleşmiş Kafkasya Dağlıları Birliği”nin temsilcisi olmuştur. İktidarda olan Geçici Hükümetin anayasa komisyonuna üye olmuş, “Demokratik Birlik” örgütüne katılmış ve Devlet Dumasında çalışmış, General Kornilov ordusuna katılan Kuzey

Kafkasyalıların fitneye iştirak etmemeleri için büyük çabalar sarfetmiştir. Bolşevik anarşisinin başlaması üzerine Kafkasya'ya dönen A.Namitok Kuban Meclisi ve Hükümeti'nin adli işlerinden sorumlu memur üyesi olmuş, Kuban Parlamento delegasyonu üyesi olarak Paris Barış Konferansı'na katılmış. Kafkasya Bolşevikler tarafından işgal edildikten sonra Paris'te kalmış ve Sorbonne Üniversitesinde okuyup 1921'de mezun olmuştur. 1921-1922 yıllarında Prag'da, Mayıs 1924'e kadar da Türkiye'de yaşadktan sonra tekrar Paris'e dönmüş ve hayatını 1942 yılına kadar Paris'te sürdürmüştür. Avukatlık mesleğine devam ederken Kafkasya halklarının tarihi, Adige dili ve folkloru konularında araştırmalar yapmış, 1936'dan başlayarak Societe de Linguistique a la Sorbonne üyesi seçilmiş. Prof. G. Dumezil ile birlikte *Fables de Tsey İbrahim* (Tsey İbrahim'in Fablleri) adlı kitap hazırlamıştır. Bu kitap ve '*Origines des Circassiens*' eserinin 1. cildi 1939 yılında Fransa Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bastırılmıştır. Üç cilt olarak tasarlanmış fakat bitmemiş bu eserini yazarken A.Namitok birçok defa Türkiye'ye gelmiş, eski çağ tarihine ve medeniyetine bağlı materyaller toplamış, Türkiye'deki Çerkes diasporasının aktif üyelerinden yazar Hayriye Melek Hunç Hanımla (1896-1963) 1931 yılında evlenmiş ve diaspora sorunlarını yakından takip etmiş, Fransa'daki Kuzey Kafkasyalılarla da daima iletişimde bulunmuştur. II. Dünya Savaşı yıllarında Münih'te SSCB öğrenme Enstitüsünde görevli olmuş, Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına yönelik çalışmalar yapacak olan Kuzey Kafkasya Milli Komisyonunda yer almıştır. Savaş sonrasında Almanya'da kurulan Müslüman Komitesinin Başkanlığına seçilmiş, Fransa ve diğer Avrupa ülkelerindeki çeşitli elçiliklerle irtibata geçerek gurbetteki yurttaşlarına önemli yardımlarda bulunmuştur. 1960'lı yıllarda eşiyile Türkiye'ye göç etmiş ve T.C. vatandaşlığına geçmiştir. "[Kuzey Kafkasyalılar Türk Kültür ve Yardımlaşma Derneği](#)"nin kurucuları arasında yer alan A.Namitok İstanbul Pedagoji Enstitüsü Fransız Dili Kürsüsünde Profesör olarak çalışmıştır.

Tanıtımını yapmakta olduğumuz eserinde A. Namitok, Çerkeslerin XX. yy.dan yüzlerce hatta binlerce yıl öncesine uzanmış geçmişini ve onların diğer halklarla ilişkisini net bir şekilde araştırmaya odaklanmıştır. Neticede arkeoloji, antropoloji, etnografi, karşılaştırmalı dilbilim, onomastik, folklor, özellikle *Nart* destanı verilerini kullanarak, yazar Çerkeslerin etnogenezi sorunlarına kapsamlı bir şekilde yaklaşabilmiştir. Bu yüzden XX. yüzyılın ilk yarısında yazılmış Kafkasya çalışmaları listesinde A.Namitok'un kitabı en ön sıralarda yer almış ve bugün de ilmi değerini kaybetmemiştir.